

คุณค่าในจิตรกรรมฝาผนังไทย ตามการรับรู้ของนิสิตสาขาวิชาศิลปศึกษา
ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

นายสมชาย สนกก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาศิลปศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2539

ISBN 974-635-241-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

T 1119975

THAI MURAL PAINTING VALUE AS PERCEIVED BY UNDERGRADUATE
ART EDUCATION STUDENTS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS
UNDER THE JURISDICTION OF THE MINISTRY OF UNIVERSITY AFFAIRS

Mr. Somchai Sonkanok

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Education

Department of Art Education

Graduate School

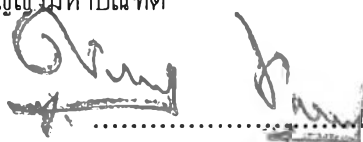
Chulalongkorn University

Academic Year 1996

ISBN 974-635-241-5

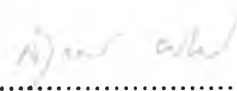
หัวข้อวิทยานิพนธ์ คุณค่าในจิตรกรรมฝาผนังไทย ตามการรับรู้ของนิสิตสาขาวิชาศิลปศึกษา
ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
โดย นายสมชาย สนั่นนถ
ภาควิชา ศิลปศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี

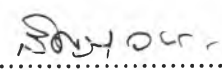
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต



..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ศุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์


..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เกษร ธิตะจारी)


..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)


..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม)


..... กรรมการ
(อาจารย์สมโภชน์ ทองแดง)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

สมชาย สนั่นกนก : คุณค่าในจิตรกรรมฝาผนังไทย ตามการรับรู้ของนิสิตสาขาวิชาศิลปศึกษา
ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย (THAI MURAL PAINTING
VALUE AS PERCEIVED BY UNDERGRADUATE ART EDUCATION STUDENTS IN
HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS UNDER THE JURISDICTION OF THE
MINISTRY OF UNIVERSITY AFFAIRS) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี, 185 หน้า.
ISBN 974-635-241-5

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าในจิตรกรรมฝาผนังไทย
ด้านคุณค่าทางเรื่องราว และคุณค่าทางศิลปะ ตามการรับรู้ของนิสิตสาขาวิชาศิลปศึกษา ชั้นปีที่ 3 ระดับ
ปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่นิสิตสาขาวิชาศิลปศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวง-
มหาวิทยาลัย ที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 3 ภาคการศึกษาปลาย ประจำปีการศึกษา 2539 จำนวน 135 คน ได้
แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตปัตตานี) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น
แบบสอบถาม ประกอบด้วยแบบตรวจสอบรายการ แบบประเมินค่า และแบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดย
การหาค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า นิสิตสาขาวิชาศิลปศึกษา 5 สถาบัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าในจิตรกรรม
ฝาผนังไทย ด้านคุณค่าทางเรื่องราว ได้แก่ เรื่องราวที่เกี่ยวกับมนุษย์และธรรมชาติของมนุษย์ เรื่องราวที่
มนุษย์เกี่ยวข้องกับมนุษย์ด้วยกัน เรื่องราวที่เกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม และเรื่องราวเกี่ยวกับมนุษย์และสิ่ง
ที่ไม่มีตัวตน โดยส่วนรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย สำหรับด้านคุณค่าทางศิลปะ ได้แก่ ความงาม ความรู้สึกซาบซึ้ง
ความรู้ การรับรู้ และกระบวนการเชิงวิจารณ์ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย

สาระสำคัญของข้อเสนอแนะสรุปได้ว่า ควรส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเห็นความสำคัญในคุณค่า
จิตรกรรมฝาผนังไทย โดยการไปทัศนศึกษาวัดและเข้าชมพิพิธภัณฑ์ ส่วนการสร้างทัศนคติให้คนในชาติเกิด
ความรักความหวงแหน ควรให้การศึกษาดังแต่เยาว์วัย และแนวโน้มการสอนศิลปศึกษาที่ส่งเสริมคุณค่าของ
จิตรกรรมฝาผนังไทย ควรปลูกฝัง ส่งเสริม เผยแพร่และให้การศึกษอย่างต่อเนื่องตลอดชีพ ในด้านการ
พัฒนาการเรียนการสอนวิชาศิลปะไทย สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ควรเปิดการเรียนการสอนเป็น
สาขาวิชาเฉพาะหรือเปิดเป็นระดับคณะวิชา

ภาควิชา ศิลปศึกษา
สาขาวิชา ศิลปศึกษา
ปีการศึกษา 2539

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม

C643891 : MAJOR ART EDUCATION

KEY WORD: VALUE / THAI MURAL PAINTING / PERCEIVED / ART EDUCATION STUDENTS / HIGHER EDUCATION

SOMCHAI SONKANOK : THAI MURAL PAINTING VALUE AS PERCEIVED BY UNDERGRADUATE ART EDUCATION STUDENTS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS UNDER THE JURISDICTION OF THE MINISTRY OF UNIVERSITY AFFAIRS. THESIS ADVISOR : ASSIST. PROF. SULAK SRIBURI, Ph.D. 185pp. ISBN 974-635-241-5

The purpose of this research was to survey opinions concerning Thai mural painting value in two aspects: content value and art value as perceived by undergraduate art education students in higher education institutions under the jurisdiction of the Ministry of University Affairs.

The population of this research were 135 art education students, studying in the third year of art education program in the second semester, academic year 1996, from Chulalongkorn University, Srinakharinwirot University at Prasarnmit, Mahasarakham University, Khon Kaen University, and Prince of Songkla University(Pattani Campus). The research instrument was the survey questionnaire which consisted of check list, rating scale, and open-ended items. The data were analyzed by percentage, means and standard deviation.

The research results revealed that the opinions of students from five institutions concerning Thai mural painting value on the aspects of content value which are composed of the items of man and his own value, man and other people, man and the environment, and man and intagibles were rated at the level of agreement, as well as on the aspects of art value which composed of the items of aesthetics, beauty, empathy, knowledge, perception and critical process were also rated at the level of agreement.

According to the important suggestion, it can be concluded that the way to encourage children and youth to aware the important of Thai mural painting value should be done by taking them to the temples and museum trips, and the way to make Thai people have good attitude in loving and having sense of belongings, it should be done by educating them since they were young. The trend of teaching art education to promote Thai mural painting value should emphasize on encouraging, supporting and providing continuing art education for long life education. To develop instruction of Thai art courses, the higher education institutions should plan to open as the specific program of study or as the faculty level.

ภาควิชา..... ศิลปศึกษา

สาขาวิชา..... ศิลปศึกษา

ปีการศึกษา..... 2539

ลายมือชื่อนิสิต..... 

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... 

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของการวิจัยด้วยความเอาใจใส่ด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.สันติ เล็กสุขุม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สน สีมাত্রัง อาจารย์อาภรณ์ ณ สงขลา และอาจารย์สมโภชน์ ทองแดง ที่ได้กรุณาสละเวลามาทำการตรวจแก้ไข และให้คำแนะนำในการปรับปรุงแบบสอบถาม ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ความรู้และคำแนะนำที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการวิจัยมาโดยตลอด

ขอขอบคุณนิสิตสาขาวิชาศิลปศึกษาทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งพี่ ๆ น้อง ๆ และเพื่อนชาวครุศิลป์ฯ ตลอดจน นางสาวอภิญา จันท์ฉาย นางสาวสุนิสา ฐานพรอนันต์ และ นางสาวปิยวรรณ ทิพย์วงศ์ ที่ให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัยครั้งนี้

สำหรับประโยชน์และคุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่คุณพ่อคุณแม่ สนมก ซึ่งล่วงลับไปแล้ว และคุณแม่มาลัย สนมก ที่ให้การสนับสนุนทางด้านการศึกษาดำเนินดีตลอดมาจนผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา

สมชาย สนมก

สารบัญ

| | หน้า |
|--------------------------------------|------|
| บทคัดย่อภาษาไทย | ง |
| บทคัดย่อภาษาอังกฤษ | จ |
| กิตติกรรมประกาศ | ฉ |
| สารบัญ | ช |
| สารบัญตาราง | ฅ |
| | |
| บทที่ | |
| 1. บทนำ | 1 |
| ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา | 1 |
| วัตถุประสงค์ของการวิจัย | 9 |
| ขอบเขตของการวิจัย | 9 |
| ข้อตกลงเบื้องต้น | 10 |
| คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย | 10 |
| ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย | 11 |
| 2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง | 12 |
| ความเป็นมาของจิตรกรรมฝาผนัง | 12 |
| เรื่องราวที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังไทย | 37 |
| คุณค่าในจิตรกรรมฝาผนังไทย | 46 |
| การเรียนรู้คุณค่าในจิตรกรรมฝาผนังไทย | 50 |
| ทฤษฎีการเรียนรู้ในจิตรกรรมฝาผนังไทย | 56 |
| งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง | 65 |

สารบัญ (ต่อ)

| บทที่ | หน้า |
|--|------|
| 3. วิธีดำเนินการวิจัย | 73 |
| การศึกษาข้อมูล | 73 |
| ประชากรที่ใช้ในการวิจัย | 73 |
| เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย | 74 |
| การเก็บรวบรวมข้อมูล | 75 |
| การวิเคราะห์ข้อมูล | 76 |
| 4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล | 79 |
| ตอนที่ 1 วิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม | 80 |
| ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าในจิตรกรรมฝาผนังไทย ด้านคุณค่าทางเรื่องราว และคุณค่าทางศิลปะ | 87 |
| ตอนที่ 3 สรุปผลจากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับคุณค่าใน จิตรกรรมฝาผนังไทย การอนุรักษ์ และการศึกษา | 106 |
| 5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ | 109 |
| วัตถุประสงค์ของการวิจัย | 109 |
| วิธีดำเนินการวิจัย | 109 |
| สรุปผลการวิจัย | 111 |
| อภิปรายผลการวิจัย | 118 |
| ข้อเสนอแนะ | 132 |
| รายการอ้างอิง | 135 |
| ภาคผนวก | 143 |
| ประวัติผู้เขียน | 185 |

สารบัญตาราง

| ตารางที่ | หน้า |
|--|------|
| 1 แสดงจำนวนแบบสอบถามที่แจกและได้รับคืน จำแนกตามสถาบันอุดมศึกษา | 76 |
| 2 แสดงเพศของนิสิตสาขาวิชาศิลปศึกษา | 80 |
| 3 แสดงอายุของนิสิตสาขาวิชาศิลปศึกษา | 80 |
| 4 แสดงสถาบันที่นิสิตกำลังศึกษาอยู่ | 81 |
| 5 แสดงหลักสูตรที่นิสิตกำลังศึกษาอยู่ | 81 |
| 6 แสดงระดับความถนัดทางศิลปะของนิสิตสาขาวิชาศิลปศึกษา | 82 |
| 7 แสดงความสนใจต่อวิชาศิลปะไทยหรือวิชาศิลปะไทยเบื้องต้น ของนิสิตสาขาวิชาศิลปศึกษา | 83 |
| 8 แสดงความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปกรรมไทยของนิสิต สาขาวิชาศิลปศึกษา | 84 |
| 9 แสดงความคิดเห็นที่มีต่อจิตรกรรมฝาผนังไทยโบราณของนิสิต สาขาวิชาศิลปศึกษา | 85 |
| 10 แสดงความถี่จำนวนครั้งที่นิสิตเข้าชมจิตรกรรมฝาผนังไทยโบราณ | 86 |
| 11 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นเกี่ยวกับ คุณค่าทางเรื่องราวที่เกี่ยวกับมนุษย์และธรรมชาติของมนุษย์ | 87 |
| 12 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นเกี่ยวกับ คุณค่าทางเรื่องราวที่มนุษย์เกี่ยวข้องกับมนุษย์ด้วยกัน | 89 |
| 13 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นเกี่ยวกับ คุณค่าทางเรื่องราวที่เกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม | 91 |
| 14 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นเกี่ยวกับ คุณค่าทางเรื่องราวที่เกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งที่ไม่มีชีวิตตน | 93 |

สารบัญตาราง (ต่อ)

| ตารางที่ | หน้า | |
|----------|--|-----|
| 15 | แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นทางศิลปะ เกี่ยวกับความงามในจิตรกรรมฝาผนังไทย | 95 |
| 16 | แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นทางศิลปะ เกี่ยวกับความรู้สึกซาบซึ้งในจิตรกรรมฝาผนังไทย | 97 |
| 17 | แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นทางศิลปะ เกี่ยวกับความรู้ในจิตรกรรมฝาผนังไทย | 99 |
| 18 | แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นทางศิลปะ เกี่ยวกับการรับรู้ในจิตรกรรมฝาผนังไทย | 101 |
| 19 | แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นทางศิลปะ เกี่ยวกับกระบวนการเชิงวิจารณ์ในจิตรกรรมฝาผนังไทย | 103 |
| 20 | แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นทางศิลปะ เกี่ยวกับกระบวนการเชิงวิจารณ์ในจิตรกรรมฝาผนังไทย | 104 |